

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НІГЕРІЇ ЯК ВЕЛИКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЦЕНТРУ ЗАХІДНОЇ АФРИКИ

© 2017 КОЛОМІЙЧУК Д. І.

УДК 330:3(669)

Коломійчук Д. І. Тенденції розвитку Нігерії як великого економічного центру Західної Африки

У статті здійснено аналіз тенденцій економічного розвитку Нігерії. Дана країна представляє собою одну з найбільших економік Західної Африки і сильно залежить від видобутку нафти як основного джерела надходжень іноземної валюти та державних коштів. На основі дослідження основних соціально-економічних показників Нігерії зроблено висновок, що економіка країни активно розвивається, хоча і зустрічає ряд проблем на своєму шляху. Ці проблеми пов'язані, передусім, із низькою економічною ефективністю (в сільському господарстві та нафтовидобутку), діяльністю тіньового сектора, що посилює існуючі труднощі, а також низьким рівнем життя населення. Проаналізовано значення індексу залученості Нігерії до міжнародної торгівлі. Зроблено висновок, що у 2016 р. порівняно з 2014 р. погіршилися показники щодо внутрішнього доступу до ринку, доступності та якості транспортних послуг. Разом з тим, стан справ щодо зовнішнього доступу до ринку та використання інформаційно-комп'ютерної техніки поліпшився. Виділено напрями поліпшення ефективності зовнішньої торгівлі Нігерії.

Ключові слова: африканський континент, індекс залученості, інвестиції, кредити, сільське господарство.

Рис.: 1. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 8.

Коломійчук Дмитро Іванович – старший лаборант кафедри міжнародних економічних відносин, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: Kubik-1@ukr.net

УДК 330:3(669)

UDC 330:3(669)

Коломійчук Д. И. Тенденции развития Нигерии как крупного экономического центра Западной Африки

В статье проведен анализ тенденций экономического развития Нигерии. Данная страна представляет собой одну из крупнейших экономик Западной Африки и сильно зависит от добычи нефти как основного источника поступлений иностранной валюты и государственных средств. На основе исследования основных социально-экономических показателей Нигерии сделан вывод о том, что экономика страны активно развивается, хотя и встречается ряд проблем на своем пути. Данные проблемы связаны, в первую очередь, с низкой экономической эффективностью (в сельском хозяйстве и нефтедобыче), деятельностью теневого сектора, что усиливает существующие трудности, а также низким уровнем жизни населения. Проанализировано значение индекса вовлеченности Нигерии в международную торговлю. Сделан вывод, что в 2016 г. по сравнению с 2014 г. ухудшились показатели по внутреннему доступу к рынку, доступности и качеству транспортных услуг. Вместе с тем, состояние дел с внешним доступом к рынку и использованием информационно-компьютерной техники улучшилось. Выделены направления улучшения эффективности внешней торговли Нигерии.

Ключевые слова: африканский континент, индекс вовлеченности, инвестиции, кредиты, сельское хозяйство.

Рис.: 1. **Табл.:** 3. **Библ.:** 8.

Коломійчук Дмитрій Іванович – старший лаборант кафедри міжнародних економічних відносин, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: Kubik-1@ukr.net

Kolomyichuk D. I. The Development Tendencies of Nigeria as a Major Economic Center in West Africa

The article carries out an analysis of Nigeria's economic development tendencies. This country is one of the largest economies in West Africa and is heavily dependent on oil production as the main source of both foreign currency earnings and public funds. On the basis of the study of Nigeria's main socio-economic indicators, it has been concluded that the country's economy is being actively developed, although it is encountering a number of problems in its path. These problems relate primarily to low economic efficiency (in agriculture and oil production), activities of the underground sector, which exacerbate the existing difficulties and the low standard of living of the population. The value of the Nigerian index of involvement in international trade was analyzed. It has been concluded that in 2016 the indicators on the internal market access, accessibility and quality of transport services have deteriorated in comparison to 2014. However, the status of external access to the market and the use of information and computer technology has improved. The directions of improving the efficiency of Nigeria's external trade have been indicated.

Keywords: African continent, index of engagement, investments, credits, agriculture.

Fig.: 1. **Tbl.:** 3. **Bibl.:** 8.

Kolomyichuk Dmytro I. – Senior Laboratory Assistant, Department of International Economic Relations, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svoobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: Kubik-1@ukr.net

На сьогодні Нігерія продовжує грати роль лідера в Західноафриканському регіоні та все більш відверто претендує на лідерство в рамках всього континенту. Стратегія нігерійської зовнішньої політики націлена на виправлення іміджу Нігерії на світовій арені, розширення міжнародних торговельних зв'язків. Провідна роль відводиться економічній дипломатії, політика якої спрямована на залучення зовнішньої допомоги, іноземних інвестицій, ослаблення боргового тягара, повернення коштів, викрадених колишніми військовими правителями.

Низький рівень науково-технічного розвитку Нігерії обумовлює необхідність імпортувати високотехнічні товари, такі як машини, обладнання, транспортні засоби та хімічні речовини, виробі електротехнічної,

легкої промисловості, які не виробляються в країні. Також у результаті високого зростання населення Нігерії активувалася необхідність імпортувати продукти харчування, тварини, напої та тютюнові вироби для того, щоб задовольняти внутрішні потреби.

Дослідженням тенденцій економічного розвитку країн африканського континенту, в тому числі Нігерії, займалися такі вчені як А. Філіпенко, Х. Зібберт, Ст. О'Коннел, Д. Б. Брэдлей, М. Бюссе, Д. О. Мене, Д. Фік, Дж. Ннанн, Н. Нвоком та ін., проте дана проблема є ще не достатньо вивченою і потребує подальших досліджень.

Отже, метою статті є аналіз господарської системи Нігерії як великого економічного центру Західноафриканського регіону.

Під час колоніальної епохи Великобританія була провідним торговим партнером Нігерії. Після отримання незалежності (у жовтні 1960 р.) Нігерія диверсифікувала своїх торгових партнерів. У даний час вона торгує в усьому світі (приблизно зі 100 країнами). Зараз основним торговим партнером Нігерії є Китай, торгівля з ним складає приблизно 25% всієї зовнішньої торгівлі Нігерії. Іншими великими торговими партнерами є США, Індія, Бразилія, Нідерланди, ПАР, Бельгія та Іспанія [1]. Роль міжнародної торгівлі Нігерії у світовій економіці невелика через низький рівень експорту та імпорту в порівнянні з іншими країнами світу з розвинутою ринковою економікою.

У даний час Нігерії не вдається повністю забезпечувати власні продовольчі запаси, на відміну від 1960-х років, і тому вона є найбільшим імпортером пшениці США. Хоча потенціал розвитку сільськогосподарства в Нігерії дійсно великий, ефективність виробництва знаходиться на досить низькому рівні, наприклад з придатних орних земель використовується лише 50%, а зі зрощуваних – всього 7%. Таким чином, експерти заявляють, що в Нігерії є потенціал як інтенсивного, так і екстенсивного розвитку. При цьому, слід зазначити, що Нігерія займає четверте місце у світі з експорту какао і какао продуктів.

Динаміка розвитку показників зовнішньої торгівлі Нігерії у 2013–2015 рр. представлена в табл. 1.

чий вплив, коли досягається його 25% рівень до ВВП. Оскільки зовнішньоторговельна квота Нігерії не досягла 25% ВВП, то вона не здійснює стимулюючого впливу на економіку країни.

Згідно з наявними даними ЮНКТАД серед основних статей експорту послуг Нігерії – транспорт, подорожі та комерційні послуги. Останні в загальному експорті послуг займають найбільшу частку – близько 70% і більше. В імпорті найбільшу частку займають комерційні послуги та транспорт [3].

Що стосується туризму, то він недостатньо розвинутий у країні, хоча і вважається на сьогодні однією з найприбутковіших галузей для всіх країн світу.

Для більш детального вивчення ефективності ведення зовнішньої торгівлі урядом Нігерії проаналізуємо значення індексу залученості країн світу до міжнародної торгівлі [4].

Індекс залученості країн світу до міжнародної торгівлі (*The Global Enabling Trade Index*) – це глобальне дослідження і супроводжуваний його рейтинг країн світу за рівнем їх залученості до міжнародної торгівлі, що випускається раз на два роки. Розрахований за методикою Всесвітнього економічного форуму (*World Economic Forum*) на основі комбінації статистичних даних міжнародних і національних організацій, а також результатів глобального опитування бізнес-керівників – великого щорічного дослідження «Огляд думок менеджерів» (*Executive Opinion Survey*), яке проводиться Всесвітнім

Таблиця 1

Динаміка розвитку показників зовнішньої торгівлі Нігерії у 2013–2015 рр.

№ з/п	Показник	2013 р. (млрд дол. США)	2014 р. (млрд дол. США)	2015 р. (млрд дол. США)	2014 р. до 2013 р., %	2015 р. до 2013 р., %
1	Експорт	97,00	81,9	46,90	84,43	48,35
2	Імпорт	54,90	61,00	53,40	111,11	97,27
3	Зовнішньоторговельний оборот	151,90	142,90	100,30	94,08	66,03
4	Світовий експорт	18301,00	17779,00	18494,00	97,15	101,05
5	Світовий імпорт	18409,00	18791,00	18641,00	102,08	101,26
6	Частка експорту Нігерії у світі	0,53	0,46	0,25	86,91	47,85
7	Частка імпорту Нігерії у світі	0,30	0,32	0,29	108,85	96,06

Джерело: складено за [2].

Таким чином, наведені дані дозволяють зробити висновок про те, що Нігерія забезпечувала лише 0,53%; 0,46% і 0,25% усього світового експорту в 2013, 2014 і 2015 рр. відповідно. Що стосується імпорту, то Нігерія забезпечувала 0,3%; 0,32% і 0,29% усього світового імпорту у 2013, 2014 і 2015 рр. відповідно. Експорт Нігерії становить досить незначний відсоток у загальносвітовому експорті через однорідність експорту країни.

У 2015 р. зовнішньоторговельна квота Нігерії складала 20,85%. Даний показник визначає, наскільки зовнішньоекономічні зв'язки даної країни стимулюють її загальне економічне зростання. Прийнято вважати, що зовнішньоторговельний оборот має стимулюю-

економічним форумом спільно з мережею партнерських організацій – провідних дослідницьких інститутів. Дослідження проводиться з 2008 р. у рамках «Програми по залученості до міжнародної торгівлі» Всесвітнього економічного форуму і на даний момент представляє найбільш повний комплекс показників стану міжнародної торгівлі по різних країнах світу.

Індекс вимірює політику держав і ефективність роботи їх установ у сфері ведення міжнародної торгівлі та розвитку економічного співробітництва. Дослідження показує, наскільки державні інститути, політика та інфраструктура сприяють вільному пересуванню товарів через кордони до місць призначення.

Нігерія у 2014 р. займала 124 місце зі 138 країн світу, а у 2016 р. – 127 місце серед 136 країн світу, тобто ситуація погіршилася.

Більш детальні дані щодо місця в рейтингу та його оцінок щодо Нігерії за 2014 та 2016 рр. зведено в *табл. 2*.

Номинальний ВВП Нігерії більше обсягу економіки ПАР, яка раніше займала перше місце на африканському континенті. Нігерія змогла обійти ПАР за розміром ВВП переважно завдяки підвищенню активності від онлайн-покупок до фінансових послуг, що викликана поліпшен-

Таблиця 2

Розбивка основних параметрів рейтингу залученості країн світу до міжнародної торгівлі для Нігерії за 2014 та 2016 рр.

Параметри	Рейтинг за 2014 р.	Рейтинг за 2016 р.
Субіндекс А: Доступ до ринку		
Стовпчик 1: Внутрішній доступ до ринку	Місце	117
	Оцінка	3,44
Стовпчик 2: Зовнішній доступ до ринку	Місце	127
	Оцінка	2,39
Субіндекс В: Адміністративні обмеження		
Стовпчик 3: Ефективність і прозорість управління кордонами	Місце	121
	Оцінка	3,35
Субіндекс С: Інфраструктура		
Стовпчик 4: Доступність і якість транспортної інфраструктури	Місце	106
	Оцінка	2,75
Стовпчик 5: Доступність і якість транспортних послуг	Місце	94
	Оцінка	3,70
Стовпчик 6: Наявність і використання інформаційно-комп'ютерної техніки	Місце	108
	Оцінка	2,77
Субіндекс D: Робоче середовище		
Стовпчик 7: Робоче середовище	Місце	127
	Оцінка	3,78

Джерело: складено за [1].

Отже, у 2016 р. порівняно з 2014 р. погіршилися показники щодо внутрішнього доступу до ринку, доступності та якості транспортної інфраструктури та доступності та якості транспортних послуг. Разом з тим, стан справ із зовнішнім доступом до ринку та наявності й використання ІКТ поліпшився.

Таким чином, серед основних проблем щодо залученості Нігерії до міжнародної торгівлі можна виділити частку безмитного імпорту, відповідність обмеженням стосовно імпорту та експорту, хабарі у сфері імпорту та експорту, ефективність зміни видів транспорту, підключення провідного швидкісного Інтернету, безпеку. Найбільш позитивні моменти відображаються в індексі митної прозорості та відкритості для іноземної участі.

Слід зазначити, що за останні десять років в економіці Нігерії сталися істотні зміни в зовнішній політиці, а також у структурі ВВП. Якщо на початку тисячоліття сільське господарство займало 40% від ВВП, нарівні з промисловістю, то сьогодні промисловість займає вже більше 70%, потіснивши сільське господарство. Це пов'язано з освоєнням нових нафтових родовищ і іноземних інвестицій у промисловість і енергетичну галузь. Акцент на розвитку нафтових галузей вивів Нігерію на восьме місце у світі з експорту нафти та нафтопродуктів, визначивши сировинну спрямованість економіки.

У 1990 р. у країні працювало 200 телефонних ліній, а зараз використовується близько 120 млн мобільних телефонів. Цей стрибок активності більш ніж компенсував складності у виробничій та сільськогосподарській галузях.

У 2016 р. у країні відкрили заводи Yamaha і Nestlé Waters. Honda, Ford і Mitsubishi також висловили бажання побудувати виробництво в Нігерії.

Затверджений урядом План витрат на 2017 р. спрямований на збільшення інвестицій у будівництво доріг, портів і енергетичну інфраструктуру з метою збільшення промислового виробництва та сільського господарства. Бюджет в 7,3 трлн найр (23,2 млрд дол. США) має дефіцит в розмірі 2,36 трлн найр, причому половину цієї суми уряд планується «закрити» зовнішніми запозиченнями. За прогнозами МВФ, економіка Нігерії у 2017 р. виросте на 0,8%.

За даними огляду швидкозростаючих ринків, ціни на нафту в реальному вираженні залишаються високими, Також очікується, що ціни на метали залишаться на відносно високому рівні з огляду на збереження попиту з боку Китаю та інших країн Азійсько-Тихоокеанського регіону.

Економічний розвиток найближчим часом залежатиме від результатів переговорів з МВФ і Клубом Паризьких Кредиторів, а також від стану цін на нафту на світових ринках.

Ще на початку 2016 р. Міжнародний валютний фонд у своєму звіті опублікував рекомендації з девальвації національної валюти Нігерії – найри. Після чого Центральний банк Нігерії скасував прив'язку національної валюти до долара для залучення в країну доларових інвестицій, які могли б підтримати економіку.

Однак у результаті долар миттєво подорожчав по відношенню до найри на 41,9%, що додатково стимулювало інфляцію – зростання з 9,5% наприкінці 2015 р. до 15,6% у травні 2016 р. У відповідь Центробанку країни довелося підвищити ключову ставку, яка зараз становить 14%.

За прогнозами Bloomberg, у 2017 р. очікується різке поліпшення стану економіки Нігерії. За прогнозами 62 економіки світу у 2017 р. будуть мати тенденцію до поліпшення в порівнянні з минулим роком, у той час, як у 33 країнах очікується падіння. У топі списку – Аргентина і Бразилія, обидві країни, які взяли курс з падіння на зростання. Поруч з ними розташувалася Нігерія як енергетичний експортер. Її зростання пов'язане зі стрибком ціни на нафту.

Bloomberg прогнозує зростання економіки Нігерії у 2017 р. на 3%. Міжнародний валютний фонд прогнозує, що завдяки підвищенню цін на нафту і відновленню стабільності в дельті річки Нігер економіка Нігерії зросте на 0,8%.

Такі можливості приваблюють великі західні компанії, незважаючи на певні ризики, пов'язані з високим рівнем злочинності в країні.

Суттєвою ознакою фінансових надходжень до Нігерії є переважання ОДР (англ. – *ODA – official development assistance*) та інших офіційних потоків (*OOF – other official flows* [5]), головним чином кредитів, над прямими іноземними інвестиціями (далі – ПІІ). Але різниця між ними має тенденцію до зменшення. Так, у 2015 р. надходження кредитів та ОДР перевищують ПІІ приблизно у 2 рази, а у 1980-ті рр. різниця між ними була більше, ніж у 5 разів. Крім того, за обсягами ПІІ в Нігерії зростають швидше, ніж ОДР. Причому, з 2001 р. у країні спостерігається тенденція стабільного зростання притоку ПІІ, на відміну від нестабільних потоків ОДР. Тобто ПІІ поступово набирають більшої ваги у притоках іноземного капіталу в порівнянні з ОДР.

Слід зазначити, що з усіх країн Західної Африки стабільне зростання притоку ПІІ спостерігається саме в Нігерії, в інших країнах темпи приросту притоку ПІІ відрізняються певними коливаннями, що пов'язано, в основному, з нестабільністю економічної та політичної ситуації в цих країнах. Таким чином, на Нігерію припадають найбільші обсяги ПІІ.

Найбільша питома вага іноземних інвестицій йде в нафтовий сектор. Уряд намагається спрямувати більшу частину інвестиційних стимулів інвесторів на зрушення в бік сектора природного газу і прискорити будівництво енергетичних потужностей.

Також найбільші інвестиції в останні роки головним чином спрямовані на сектор продуктів харчування і напоїв, тютюнової промисловості, сільського господарства. Уряд намагається залучити інвесторів до приватизації державної частки в секторі твердих корисних копалин, видобутку (особливо вугілля) і пожевогасіння роботи мережі залізниць.

Серед законів, націлених на покращення умов для залучення інвестицій у Нігерію, необхідно підкреслити реформи структурної лібералізації для забезпечення більшої відкритості та підтримки приватизації (значна кількість підприємств у країні знаходиться ще в державному володінні, проте тут активно втілюється програма приватизації [1]). Ключові зміни в регулюванні умов для ПІІ в Нігерії стосуються обмеження частки володіння бізнесом іноземними інвесторами, експропріації та компенсації, врегулювання спорів, контролю за обмінним курсом, прозорості, захисту прав власності. Крім цього, країна приєдналася до міжнародних інститутів, які регулюють економічне співробітництво з іноземними інвесторами. До них належать Міжнародний Центр по врегулюванню інвестиційних спорів (МЦВІС, англ. – *International Centre for Settlement of Investment Disputes – ICSID*), членами якого є всі країни Західної Африки, крім Кабо-Верде; Агентство за багатостороннього гарантування інвестицій Всесвітнього банку (АБГП, англ. – *Multilateral Investment Guarantee Agency – MIGA*), членами якого є всі країни Західної Африки, крім Нігеру; Всесвітня Торгова Організація (ВТО, англ. – *World Trade Organization – WTO*), членами якої є всі країни Західної Африки, крім Кабо-Верде та Лібєрії [6].

Вплив світових цін на нафту на розвиток економіки країни видно з порівняння темпів зростання ВВП Нігерії та світових цін на нафту (рис. 1). Коefіцієнт кореляції між даними показниками становить 0,80, що свідчить про досить сильний кореляційний зв'язок. У результаті побудовано регресійне рівняння залежності ВВП від світових цін на нафту за період з 1994 по 2016 рр. у програмі MS Excel:

$$ВВП = -35,4941 + 4,395584 \times \text{Світові ціни на нафту.}$$

Дане рівняння свідчить про те, що зі зростанням світових цін на 1 долар за барель нафти ВВП Нігерії зростає на 4,4 млрд дол. США.

У результаті проведених розрахунків трендових рівнянь в MS Excel здійснено прогнозні розрахунки основних соціально-економічних показників розвитку Нігерії на 2017–2020 рр. (табл. 3).

Таблиця 3
Прогнози основних показників на 2017–2020 рр. на основі побудованих регресійних рівнянь

Рік	ВВП, млрд дол. США	Тривалість життя, років	Валовий національний дохід на душу населення, дол. США
2017	406,5028	53,1759	2608,948
2018	423,7697	53,50888	2733,831
2019	441,0367	53,84185	2858,713
2020	458,3037	54,17482	2983,596

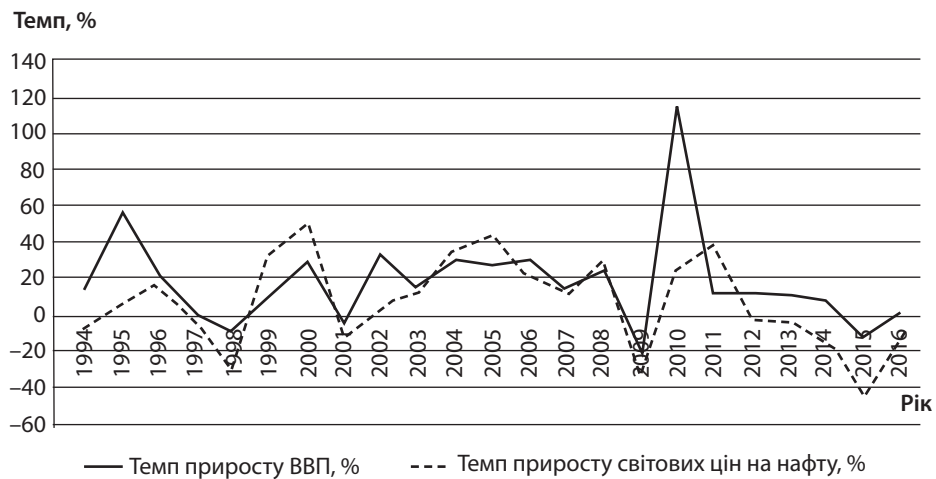

Рис. 1. Порівняння темпів зростання ВВП Нігерії та світових цін на нафту за період 1994–2016 рр.

Здійснені розрахунки також підтверджують тенденції подальшого розвитку основних соціально-економічних показників Нігерії та перспективи вкладання іноземних інвестицій у розвиток даної країни.

На сьогодні в Нігерії спостерігаються тенденції до активізації роботи над розробкою власних програм відновлення та розвитку економіки. Найперспективнішими напрямками є електронна торгівля, сонячна енергетика і фінансові технології. У 2016 р. 146 африканських стартапів отримали інвестиції на загальну суму 129 млн дол. Компанії з ПАР залучили 46,8 млн дол., з Нігерії – 46,5 млн дол., з Кенії – 10,5 млн дол. Для порівняння: у 2015 р. грошей було більше, а угод – менше. Очікується, що у 2017 р. показники будуть зростати.

Економіка Нігерії активно розвивається, хоча і зустрічає ряд проблем на своєму шляху. Дані проблеми пов'язані, перш за все, з низькою економічною ефективністю (у сільському господарстві та нафтовидобутку), діяльністю тіншового сектора, що посилює існуючі труднощі, а також з низьким рівнем життя населення. Останній фактор сприяє розширенню впливу тіншової економіки, посиленню кримінальних процесів, міжетнічних і міжрелігійних конфліктів.

На нашу думку, з метою поліпшення ефективності зовнішньої торгівлі Нігерії слід:

- ✦ *по-перше*, диверсифікувати свою експортну продукцію. У Нігерії сільське господарство є перспективним сектором, який може випускати товари на експорт. Держава повинна розвивати сільське господарство й обробну промисловість та спрямувати ці галузі на експорт;
- ✦ *по-друге*, уряд Нігерії має допомагати малим і середнім підприємствам, що здійснюють експортні операції, таким чином, щоб вони могли виробляти товари, які можуть ефективно конкурувати на світовому ринку. Мають діяти державні програми, які фінансують, субсидують або дають кредит фірмам, що займається експортною діяльністю;
- ✦ *по-третє*, уряд Нігерії має розвивати фінансову й організаційну інфраструктуру країни, щоб

сприяти більш легкому виробництву товарів, які будуть конкурентоспроможними на міжнародних ринках. Держава повинна запланувати заходи на поліпшення інфраструктури країни відповідно до напрямку диверсифікації експорту країни. Це приведе до підвищення якості та конкурентоспроможності продукції, розширення виробництва багатьох підприємств при зниженні всіх видів витрат;

- ✦ *по-четверте*, уряд Нігерії має інвестувати в освіту молоді та в закупівлю високих технологій для того, щоб забезпечити країну висококваліфікованими працівниками, які здатні управляти високими технологіями. Це дозволить країні випускати конкурентоспроможні вироби на експорт.

На нашу думку, для Нігерії доцільно втілити концепцію розвитку внутрішнього попиту для економічного зростання країни. Це підтверджується результатами досліджень економістів Європейського центрального банку, які показали, що зростання країн нафто-експортерів Центральної та Західної Африки забезпечується завдяки внутрішньому попиту, де провідну роль відіграє приватне споживання [7].

Суттєвим позитивним чинником для втілення концепції розвитку внутрішнього попиту в Нігерії є те, що вона орієнтована на залучення всіх верств населення, що є одним з факторів у вирішенні завдання економічного зростання, а також забезпечення більш інтенсивної зайнятості. У поєднанні з економічним зростанням це повинно бути рушійною силою сталого економічного розвитку [8].

Вирішення завдання щодо підвищення продуктивності сільського господарства, яке є головним джерелом доходу населення країни, дозволить виправити помилки попередніх проектів розвитку, в яких інтереси сільського населення, переважно, залишались поза увагою. Але саме підприємства з виробництва сільськогосподарських культур Нігерії є головними чинниками, які можуть покращити умови проживання фермерів. Розв'язання проблеми зайнятості в сільській місцевості та зростання надходжень бідного сільського населення повинно спри-

яти підвищенню цінності людського капіталу в селі та разом з цим – подоланню проблеми бідності.

Що стосується перспектив для інвесторів, які або вже вклали кошти в економіку Нігерії, або планують це зробити в найближчому майбутньому, то вони залишаються оптимістичними в силу зростаючого попиту на сировинні товари і залежності більшості держав світу від поставок сировини. Ця обставина послужила основним фактором, який зумовив економічне зростання багатьох нафтовидобувних країн даного континенту, а також найбідніших держав, що існують на доходи від експорту інших сировинних товарів.

ВИСНОВКИ

Таким чином, можна зробити висновок, що глибокі структурні перетворення, що торкнулися політичної, економічної та соціальної сторін, сприяли виходу країни зі статусу нерозвиненої африканської колонії та поступовому залученню держави у світову економіку. На сьогоднішній день Нігерія є перспективною, динамічною, хоча і дуже суперечливою державою. Процес реалізації величезного потенціалу стикається з проблемами, з якими зустрічаються майже всі країни, що розвиваються, які мають природні багатства (нафту і природний газ), а також з глибокими внутрішніми соціальними проблемами. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Africa in the World Economy. The National, Regional and International Challenges/Ed. by Jan Joost Teunissen and Age Akerman. Seoul: FONDAD, 2006. 223 p.
2. Зовнішня торгівля Нігерії. URL: <http://atlas.media.mit.edu/ru/profile/country/nga/>
3. UNCTAD. Handbook of Statistics 2008. N. Y. and Geneva. 468 p. URL: <http://unctad.org/en/pages/PublicationArchive.aspx?publicationid=2371>
4. Звіт про індекс залученості країн світу до зовнішньої торгівлі за 2016 рік. URL: www3.weforum.org/docs/WEF_GETR_2016_report.pdf

5. UNCTAD. Economic development in Africa. Reclaiming policy space. Domestic Resource Mobilization and Developmental States. N. Y. and Geneva, 2007. 116 p.

6. UNCTAD. World Investment Directory. Volume X. Africa 2008. UN. N.Y. and Geneva, 2008. 726 p.

7. Böwer U., Geis A., Winkler A. Commodity price fluctuations and their impact on Monetary and fiscal policies in Western And Central Africa // European Central Bank. Occasional paper series. April 2007. No. 60. 54 p.

8. Fick D. Africa. Continent of economic opportunities. Johannesburg, South Africa: STE Publishers, 2006. 515 p.

Науковий керівник – Казакова Н. А., кандидат географічних наук, професор, завідувачка кафедри міжнародних економічних відносин факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна

REFERENCES

Africa in the World Economy. The National, Regional and International Challenges. Seoul: FONDAD, 2006.

Bower, U., Geis, A., and Winkler, A. "Commodity price fluctuations and their impact on Monetary and fiscal policies in Western And Central Africa". In *European Central Bank. Occasional paper series*, April, no. 60 (2007).

Fick, D. Africa. *Continent of economic opportunities*. Johannesburg, South Africa: STE Publishers, 2006.

UNCTAD. *Economic development in Africa. Reclaiming policy space. Domestic Resource Mobilization and Developmental States*. New York; Geneva, 2007.

UNCTAD. *World Investment Directory. Volume X. Africa 2008*. UN. New York; Geneva, 2008.

"UNCTAD. Handbook of Statistics 2008. New York; Geneva". <http://unctad.org/en/pages/PublicationArchive.aspx?publicationid=2371>

"Zovnishnia torhivlia Niherii" [Foreign Trade of Nigeria]. <http://atlas.media.mit.edu/ru/profile/country/nga/>

"Zvit pro indeks zaluchenosti krain svitu do zovnishnyoi torhivli za 2016 rik" [Report on the index of attraction of the countries of the world for foreign trade in 2016]. www3.weforum.org/docs/WEF_GETR_2016_report.pdf